

CONSIDERAȚII ISTORICO-GEOGRAFICE ASUPRA ECONOMIEI DEPRESIUNII DĂRMĂNEȘTI

de IULIA VĂCĂRAȘU

Existența pe teritoriul acestei regiuni a unor importante resurse naturale, a determinat nu numai popularea ei din cele mai vechi timpuri, dar și apariția unor activități economice care au evoluat în funcție de nivelul forțelor și relațiilor de producție.

Astfel în *perioada neolitică*, perioadă care este pusă în evidență prin urme certe¹, se constată că populația acestui teritoriu se ocupă cu agricultura, vînatul, pescuitul și anumite meșteșuguri. În pasta ceramicii de tip Criș, s-a folosit ca degresant pleava de cereale. Aceasta este o dovadă clară că, cu aproximativ 5000 ani î.e.n., populația din aceste locuri ce ocupa în special terasele medii ale Troțușului, practica o agricultură primitivă, alături de creșterea animalelor și de vînat.

Urmele materiale din cultura Cucuteni, prin uneltele găsite (greutăți de lut ars, unelte de piatră și de silex), demonstrează o treaptă superioară de dezvoltare a unor activități economice, printre care și meșteșugul țesutului. În continuare întîlnim în această regiune o succesiune de tipuri economice, care sînt aceleași ca pe întreg teritoriul patriei noastre. Mai întîii tipul antic, dac, pus în evidență prin urmele materiale de la Comănești, Asău, Agăș, care mai tîrziu este influențat de cel daco-roman, tipul feudal, tipul capitalist și tipul socialist.

Tipul de economie antic, valorifică resursele naturale existente. Principala ramură era păstoritul, urmată de cultura cerealelor și de anumite meșteșuguri, legate îndeosebi de prelucrarea lînei, a lemnului și a materialelor de construcție. Reprezenta această regiune, încă de pe atunci, o insulă în spațiul carpatic cu o populație sedentară și cu importante activități economice. Prezența urmelor materiale dacice pe terasele inferioare ale Troțușului din cadrul Depresiunii Dărmănești, ne demonstrează că în acea perioadă aproape întreaga depreșiune intrase în circuitul economic.

În orînduirea feudală, îndeosebi în perioada migrațiilor, are loc o retragere sistematică a așezărilor spre regiuni mai adăpostite: văi,

---

¹ St. Cucos, *O așezare neolitică din bazinul Troțușului*, în *Memoria Antiquitatis*, vol. III, 1970, p. 481 și urm.

obirșia unor păraie și chiar terasa de 70 m, despărțită printr-o frunte abruptă de partea centrală a depresiunii. În această perioadă, datorită vicisitudinilor istorice, se restrânge mult cultura cerealelor, terenurile deschise, bune pentru acestea, fiind în mare parte părăsite. Ramura economică de bază rămâne creșterea vitelor, urmată de vînat și prelucrarea lemnului. Se conturează acum nucleele cele mai vechi ale principalelor așezări din depresiune.

În a doua perioadă a feudalismului, are loc o adevărată înflorire economică a acestei regiuni. Condiția economică a populației, de oameni liberi stăpîni pe moșiile lor, a favorizat apariția unor așezări mari și bogate, a căror vetre n-au fost limitate de marea proprietate, extinzîndu-se mult pe terasele inferioare ce prezentau condiții geografice favorabile dezvoltării lor. În acest timp se conturează rețeaua de așezări permanente, rețea care, cu mici excepții, corespunde unor condiții optime de existență pentru fiecare așezare în parte. Între vetre și moșii se stabilește un raport normal, în sensul că fiecare vatră de sat își are moșia sa. Nu întîlnim în cadrul Depresiunii Dărmănești două sate pe aceeași moșie, sau un sat pe teritoriul a două moșii. Împărțirea pămîntului s-a făcut din cele mai vechi timpuri pe sate, în așa fel, încît fiecare sat să poată să-și procure singur cele necesare traiului. Rareori întîlnim cazuri de sate care nu aveau posibilitatea să acopere necesarul de bunuri materiale pentru locuitorii lor, favorizînd încă de pe atunci, mișcarea periodică sau zilnică a populației pentru anumite activități economice în afara regiunii.² Rețeaua de așezări formată în timpul feudalismului dezvoltat se menține pînă în zilele noastre. Nici una din vetrele de sate, apărute în secolele XV, XVI, XVII, XVIII și chiar XIX, nu au mai fost părăsite.

Activitățile economice de bază din perioada feudală au fost o continuare a celor mai vechi, respectiv pășoritul și agricultura. Tîrziu, abia în secolul XVII, industria casnică trece la o industrie meșteșugărească, pregătind trecerea spre faza de manufactură. Tot în această perioadă începe exploatarea lemnului și chiar a unor bogății subsolice (petrolul).

Marco Bandinus relatează în 1646 că locuitorii din satele Mosoarele, Poieni, Doftana și Păcureți, foloseau ca leac țiteiul extras prin puțuri. Mai tîrziu Dimitrie Cantemir în „Descrierea Moldovei“, amintește de existența și exploatarea acesleiași bogății.

Extracția cărbunelui și a altor resurse naturale are loc mult mai tîrziu, respectiv în secolul XIX.

Economia agro-pastorală rămîne tipul caracteristic perioadei feudale iar forma dominantă de proprietate era răzășia. Tipul de moșie care se menține și astăzi este cel înșurărit, ceea ce ne determină să admitem și pentru această regiune, ipoteza unei distribuiri egalitare a pămînturilor, din cele mai vechi timpuri³. Această compartimentare geometrică a moșiilor, determinată de brazda plugului, trădează func-

2 Arh. St. Iași, Ocolul Tazlăul Sărat, în *Catagrafia Ținutului Bacău*, 1820, fila 168-209.

3 Henri H. Stahl, *Contribuții la studiul satelor devălmășe românești*, volumele I, II, și III, din 1958, 1959, 1965, E. A., București.

ția agricolă a satelor din acele timpuri. La contactul depresiunii cu muntele, pășunile naturale și pădurile nu mai prezintă această compartimentare. Economia pastorală și mai târziu cea forestieră, au impus o altă împărțire, care permitea folosirea lor de către întregul sat. Toate satele din Depresiunea Dărmănești au fost sate răzășești, cu excepția unei părți din moșia Comănești, care era proprietate domnească. Această situație ce s-a menținut pînă în 1804, cînd vine logofătul Costache Ghica, a favorizat dezvoltarea economică a acestei regiuni. Așezările și-au fixat vetre largi, ocupînd, așa cum am mai arătat, cele mai bune terenuri și devenind printre cele mai bogate din Carpați. Migrația unui mare număr de români ardeleni spre această regiune, în special după 1800, se explică și prin prosperitatea economică de aici.

Evoluția formelor de proprietate începînd cu secolul XIX, determinată de acumularea primitivă a capitalului, duce la schimbări importante în structura economiei acestei regiuni.

Domeniul Ghica-Comănești, care se formează în primele decenii ale secolului XIX, prin rășluirea pămîntului răzășesc ce aparținea satelor: Comănești, Dofteana, Dărmănești, Leorda, Văsiești, Asău și țirgușorului Moinești, se caracterizează printr-o economie complexă, cu multe trăsături capitaliste. Acest domeniu aduce schimbări foarte importante în structura social-economică din regiune. Locuitorii satelor își pierd rînd pe rînd moșiile și odată cu aceste libertățile sociale de care dispuneau pînă în 1800. Numărul birnicilor crește de la an, la an, populația sărăcește foarte mult. Antagonismul de clasă se accentuează și duce la dese revolte ale țăranilor, care ajung la apogeu în anul 1833.

Moșile satelor din jumătatea sudică a Depresiunii (Dărmănești, Mașcaș, Dofteana, Brătulești), a căror răzeși erau obligați la slujba lăturășiei la ocnă, pe care trebuiau să o facă fără plată și la distanțe mari, cad mai repede și mai ușor sub stăpînirea domeniului Ghica. Acesta pătrunde în respectivele moșii în calitate de apărător a răzeșilor scutindu-i de slujba lăturășiei, dar pînă la urmă le acaparează moșiile și-i transformă în clăcași. Moșia Comăneștilor care era împărțită în două, partea de sus „Susenii” — proprietate domnească și partea de jos „Giosenii” — proprietate răzășească, printr-o hotărnică dată în 1766, pînă în 1807 trece în totalitate în stăpînirea moșierului Ghica. La aceasta au contribuit și neînțelegerile dintre Suseni și Gioseni. Satele care au cedat cel mai greu moșiile au fost Asăul (Poiana Borila), Văsieștiul și Leorda, respectiv cele mai bogate în acel timp din toată regiunea. Trecerea acestor moșii la domeniul Ghica s-a făcut abia în momentul cînd țăranii, datorită revoltelor și sărăcirii au ajuns într-o situație așa de grea încît chiar după obținerea dreptului de revenire asupra moșiilor lor (1841), n-au putut face față cheltuielilor de răscumpărare a acestor. Astfel după zeci de ani de revolte și procese cu moșierul, aceștia se văd puși în imposibilitatea de a reveni la pămînturile lor, și în cele din urmă cedează în favoarea domeniului.

Astfel între anii 1804 și 1830 se formează domeniul Ghica, care după 1841 este perfect consolidat.

Comparând catagrafiile din 1803, 1819 și 1832, pentru satele din această regiune, se constată că în 1803 nici unul din acestea nu erau proprietate boierească. În 1830, toate satele cu moșile lor, chiar dacă unele nu recunoșteau acest lucru (Asăul, Văsieștiul și Leorda), deveniseră proprietate boierească. Domeniul Ghica avea o extindere mult mai mare decât Depresiunea Dărmănești. El a ocupat în același timp și o parte din moșia Moineștiului situată în nord-estul depresiunii, precum și majoritatea moșiilor satelor din bazinul superior al Trotușului. Se formează astfel un mare domeniu latifundiar, care dispunea de foarte bogate și variate resurse naturale. În continuare, acest domeniu se caracterizează printr-o economie complexă. Alături de agricultură se dezvoltă o serie de ramuri economice legate de exploatarea lemnului, petrolului, cărbunelui etc. Populația regiunii se înmulțește, terenurile arabile cultivate cu cereale, reduse ca suprafață și pînă atunci, scad prin construcțiile de drumuri și de așezăminte industriale, devenind cu totul nesatisfăcătoare pentru subzistența economică a regiunii, acoperind cu mari eforturi abia 1/2 din cerințele acesteia. Baza de existență a locuitorilor depresiunii rămîne legată în special de economia creșterii animalelor, crescătorii rămînînd totuși cu unele drepturi asupra pășunilor și fînețelor naturale, pe care le lărgesc continuu în detrimentul pădurilor ce se aflau pe moșia așezărilor. Aceste terenuri agricole apărute pe seama codrilor, sînt de calitate tot mai slabă, cu soluri tot mai podzolite și cu un relief tot mai fragmentat, expus permanent unor intense degradări. Astfel agricultura, dominantă în trecut în economia regiunii, începînd cu a doua jumătate a secolului al XIX-lea, are o pondere din ce în ce mai mică, avînd un caracter extensiv și o rentabilitate tot mai redusă.

Domeniul Ghica, încă de la începutul existenței sale, se orientează spre exploatarea pădurilor, petrolului și chiar cărbunelui. În acest scop folosește forța de muncă locală, dar și din afara depresiunii, încurajînd stabilirea unor imigranți, în special bejenari veniți din Transilvania. Tot acum are loc pătrunderea unui număr relativ mare de evrei și greci, ce mijlocuiau diverse tranzacții îndeosebi în exploatarea lemnului. Atît în depresiune cît și în zona petrolieră Moinești, numărul acestora crește mai mult în perioada 1830—1900. Are loc cu această ocazie spargerea satelor răzășești și pătrunderea elementelor etnice alocitone, care se mențin numeroase pînă în preajma celui de al doilea război mondial, cînd acestea se retrag aproape în totalitate din așezările rurale, menținîndu-se într-un număr redus în centrul industrial Comănești. Moineștiul situat în imediată apropiere a depresiunii, cu funcția comercială mai dezvoltată, reține pînă în zilele noastre un număr mai mare din aceste elemente etnice conlocuitoare.

Revenind la economia Depresiunii Dărmănești în secolul XIX și începutul secolului XX, putem arăta următoarele: Încă din prima jumătate a secolului XIX are loc apariția și dezvoltarea mării industrii. Pentru început, domeniul Ghica pune un accent deosebit pe dezvoltarea

țarea industriei lemnului. Astfel producerea cherestelei, ocupația mai veche a locuitorilor, este acaparată și monopolizată de moșier. În 1806, acesta obliga pe locuitori să-i vîndă toate scîndurile la un preț, pe care l-ar fi dat și alți negustori⁵. Posibilitatea de a valorifica aceste produse a determinat pe locuitori să intensifice foarte mult industria forestieră, mai ales că veniturile din agricultură scăzuseră foarte mult. Pe toate apele curgătoare din depresiune, în apropierea unor importante bazine forestiere, apar fierăstraie de apă. Numărul cel mai mare al acestora este 104, în anul 1842. După acest an numărul lor scade treptat, menținându-se totuși decenii în șir între 50 și 90. Domeniul realiza un venit foarte mare din această ramură economică, mai ales că locuitorii trebuiau să dea o dijmă de 250 dulapi în medie pe an, pentru fiecare fierăstrău. Cheresteaua obținută se vindea la Galați, unde era transportată cu carele. Apare în acest fel o nouă ocupație a locuitorilor, cărăușia, legată de activitatea industrială și comercială a domeniului.

În același timp, pe același domeniu începe exploatarea cărbunelui. În 1836, doctorul Chihac și Anton Wincler din Iași, scoteau cărbune din băile deschise pe moșia Comănești. Ei plăteau casei boierului Ghica cîte 400 galbeni pe an și extrăgeau cît puteau. Cărbunele era trimis la Galați pentru vapoarele Companiei austriece de navigație pe Dunăre. Forța de muncă folosită pentru extracția și transportul cărbunelui, era cea locală⁶. În același timp la Dofteana, Leorda și Moinești, existau mai multe gropi de păcură, care începînd cu anul 1819 sînt exploatare tot de domeniul Ghica. În anul 1832, după un raport oficial⁷, se extrăgea păcură în mod constant din 36 gropi situate pe moșia tîrgușorului Moinești, care dădeau anual 10.080 vedre și din 3 gropi de la Dofteana, ce dădeau circa 300 vedre. Numărul gropilor de păcură în exploatare depindea de cererea pieții. În 1844, păcura din această regiune era vîndută în toate tîrgurile din țară și chiar negustorilor ce o treceau peste graniță⁸. Înainte de 1900, exploatarea petrolului din această regiune se intensifică. Astfel în afară de perimetrul petrolier de la Dofteana, în 1861 intră în exploatare cel de la Tisa-Comănești. În perioada 1861—1871, în acest nou perimetru existau 23 puțuri de mină și 3 sonde mecanice. În același timp se intensifică foarte mult exploatarea petrolului în sudul depresiunii, la Dofteana, Bogata, Cucuț, Păcureți, Poienile, Mosoarele etc. La Mosoarele, în 1861, se construiește prima sondă mecanică din țară. Tot în apropierea acestei regiuni, în perioada 1837—1840⁹, la Lucăcești apar primele 3 rafinării mici de petrol. În 1844 apare o a patra rafinărie la Moinești¹⁰. Acest început este continuat printr-un număr

5 Ecaterina Negruți, *Luptele țăranilor de pe domeniul Ghica Comănești*, în *Stud. și materiale de Ist. Modernă*, vol. I. E. A., București.

6 Arh. St. Iași, Tr. 939, op. I, 1079, nr. 45, fila 2, 11.

7 Arh. St. Iași, Tr. 162, op. 180, nr. 290, fila 3.

8 Arh. St. Iași, Tr. 1318, op. XI, 1491, nr. 94.

9 Arh. St. Iași, Dosar nr. 727/1929, în *Fond. Inspectoratul Industrial al regiunii Iași*, fila 1; Arh. St. Iași, Dosar 728/1937, în *Fond. Inspectoratul Industrial al regiunii Iași*, fila 8.

10 Arh. St. Iași, Dosar 736/1973, în *Fond. Inspectoratul Industrial al regiunii Iași*, fila 1.

foarte mare de rafinării mici, aproape fiecare proprietar de terenuri petroliere posedă și mici distilerii.

În cadrul Depresiunii Dărmănești acestea sînt menționate în mod cu totul izolat. Caracterul complex al economiei este dat în secolul XIX de apariția și dezvoltarea acestor industrii, legate de principalele resurse ale solului și subsolului. Încercarea dezvoltării unor manufacturi (sticlă, postavuri), nu a dat randamentul scontat, și ca atare economia domeniului a renunțat la ele. S-a menținut alături de industria lemnului și industria extractivă, agricultura și anumite industrii meșteșugărești. Rolul cel mai important a revenit industriei forestiere și extracției petrolului și cărbunelui, care înainte de 1900 aveau cea mai mare pondere în venitul economic realizat. De asemeni prin intermediul acestor industrii, Depresiunea Dărmănești încă din a doua jumătate a secolului XIX, participă tot mai mult la economia națională. Legăturile ei economice cu alte regiuni ale țării sînt importante, dar după 1898, an în care s-a terminat construcția căii ferate Adjud-Palanca, acestea se intensifică deosebit de mult. Sfîrșitul secolului XIX, marchează, pentru această regiune, momentul afirmării marii industrii. În industria forestieră se introduce producția de fabrică. Societatea austriacă Göetz obține din partea domeniului Ghica, concesiunea asupra unor importante păduri din Depresiunea Dărmănești și din zona munților mijlocii din nord-vestul acesteia (bazinul Asău și Ciobănuș).

Încă înainte de 1900, această societate avea o fabrică de cherestea cu 15 gateri, în localitatea Comănești. În 1928 aceasta posedă importante instalații pentru fabricarea cherestelei, lăzilor, doagelor etc. În 1904 aceeași societate înființează fabrica de cherestea de la Asău, care cu o întrerupere de cîțiva ani în timpul primului război mondial, cînd a fost distrusă, funcționează pînă în anii crizei economice din 1929—1933. În 1921 Societatea Göetz înființează fabrica de cherestea de la Agăș. Prin cele trei fabrici de cherestea menționate, această societate reușește să cuprindă în raza sa de activitate, majoritatea pădurilor din regiune și să antreneze peste 60% din forța de muncă existentă în acel timp. Această întreprindere a prezentat, încă de la început, pronunțate trăsături capitaliste și a marcat odată cu începuturile ei, trecerea la tipul de economie capitalist propriu-zis, pentru această regiune. În 1935 ea cooptează o serie de capitaluri italiene și românești, schimbîndu-și denumirea în „Societatea Anonimă Foresta Italo-Română”, care se menține pînă la actul naționalizării. În tot timpul existenței sale s-a caracterizat prin predominarea capitalului străin. Simultan cu această mare societate forestieră în Depresiunea Dărmănești au existat o serie de unități industriale mai mici de prelucrare a lemnului. Printre acestea menționăm: Fabrica de cherestea din Dărmănești, înființată în 1912 de principesa Elena Stirbey, care exploata pădurile de pe Valea Uzului; Fabrica de cherestea de la Larga-Dofteana, înființată în 1913 de moșierul Emil Ghica, care exploata pădurile din bazinele Dofteana, Bogata, și Larga; Cooperatorile Plopul și Ardealul, înființate între cele două războaie mondiale de către micii capitaliști localnici, care au exploatat o parte din pădu-

rile din cadrul comunei Dărmănești. Aceste unități industriale dețineau în anul 1940 circa 30% din producția totală de cherestea din Depresiunea Dărmănești.

În industria extractivă se observă aceeași evoluție spre întreprinderi industriale de tip capitalist.

În industria petrolului, începînd cu anul 1911 pentru perimetrul petrolier Tisa-Comănești, și cu anul 1929 pentru perimetrul Dofteana, se înregistrează o scădere rapidă pînă la dispariția totală a acestor exploatări. Reabilitarea acestei ramuri economice are loc foarte tîrziu, în zilele noastre (1960 — 1973), cînd datorită prospecțiunilor geologice întreprinse, se descoperă mari zăcăminte de petrol în formațiunile miocene și oligocene din fundamentul depresiunii și în zona paleogenă a munților din jur.

Exploatarea cărbunelui se face fără întrerupere, începînd din anul 1836. Această industrie, ca și industria forestieră, întîmpină pentru început mari greutăți, datorită condițiilor extrem de grele și anevoioase în care se transportau produsele la locul de consum. Pînă în 1898, cînd se construiește calea ferată Adjud-Palanca, dinamica industriei carbonifere a fost foarte slabă. Ea antrena un număr redus de lucrători, se exploatau cărbunii numai din aflorimente, iar dotările tehnice erau rudimentare.

Construcția căii ferate care pune în legătură regiunea cu toată țara, creînd largi posibilități pentru distribuția cărbunelui pe piața națională și mai ales folosirea acestuia în transportul feroviar, duce la o dezvoltare rapidă a acestei industrii. Astfel se deschid rînd pe rînd galerii și puțuri de exploatare în punctele Partenie, Ciobănuș, Șupan, Asău, Lăloaia, Vermești, Leorda, Lapoș, Livada, Chiricel.

În anul 1901 existau deja trei galerii deschise în punctele: Galion, Asău, și Lăloia. În 1912, la mina Galion se descoperă stratul de cărbune „Maria”, gros de 1,8 — 2,2 m. În același timp, în satul Vermești, se exploatează un strat de cărbune gros de 0,8 m. Concomitent cu aceasta, în satul Leorda, se exploatează un strat de cărbune de 0,80 — 1,20 m.

În 1916, Societatea Minele Unite Comănești preia majoritatea concesiunilor și deschide o nouă mină în satul Șupan. Datorită faptului că această regiune ajunge în 1917—1918 să satisfacă toate nevoile C.F.R.-ului (bazinul Petroșani era sub ocupația trupelor străine), producția de cărbune înregistrează creșteri continue, ajungînd în 1930 la 215.000 tone.

În anul 1924, în cartierul Șupan sînt puse în exploatare cele mai bogate straturi de cărbune și tot în acest an începe mecanizarea și electrificarea minelor din bazin. În anii 1926 și 1927, intră în exploatare și minele de la Livada și Lăpușul de Sus.

În ceea ce privește organizarea exploatărilor, în anul 1920 Societatea Minele Unite Asău-Comănești se unifică cu minele Leorda și Vermești, formînd cea mai mare societate din acest bazin, Creditul Carbonifer. Această societate a exploatat toate minele pînă la actul naționalizării, cu excepția minei Lapoșul de sus care a fost cumpărată în 1928 de Societatea Lupeni. Creditul Carbonifer, ce cuprindea în mare parte,

capital belgian, ajunge în perioada de vîrf a producției capitaliste, la un capital investit de 169.477.616 lei. Capacitatea de producție la izbucnirea celui de al doilea război mondial era de 300.000 tone cărbune și 60.000 tone brichete, pe an. În timpul războiului producția înregistrează a scădere continuă, ajungînd în 1945 la circa 60% din producția anilor 1938 și 1939.

Economia agricolă a constituit în ultimele secole o ramură secundară. Atît înainte de constituirea domeniului Ghica cît și în timpul acestuia, s-a practicat o agricultură de subzistență cu caracter extensiv.

Terenurile arabile, încă din secolul al XVII-lea, nu au mai putut satisface cerințele populației, aceasta fiind nevoită să-și procure din alte regiuni o parte din cerealele necesare. Lipsa de terenuri arabile se simte tot mai mult, ea devenind acută odată cu creșterea populației și mai ales după 1830, cînd domeniul Ghica ia tot terenul arabil din afara vetrelor de sate, teren ce reprezenta principala lor sursă de existență.

Are loc, în special începînd cu a doua jumătate a secolului al XIX-lea, un transfer tot mai important al populației active din agricultură, în anumite activități industriale. Procesul se intensifică după 1900 iar regiunea trece treptat de la tipul de economie feudal la cel capitalist. Cu toate că prin reformele agrare din 1864, 1919, 1923, locuitorii acestei regiuni primesc aproape 6000 ha pămînt, aceasta nu schimbă caracterul industrial al economiei. Paralel cu dezvoltarea industriei asistăm, în special după 1900, la un proces continuu de lărgire a suprafețelor agricole. Acest fenomen are loc prin defrișarea pădurilor din preajma așezărilor și transformarea acestor terenuri libere în pășuni și fînețe naturale. Chiar în cadrul împrăștiărilor s-au dat peste 1000 ha pădure, în special în lunca riurilor, care au fost defrișate în acest scop.

În afara acestor terenuri se dau locuitorilor din depresiune peste 2000 ha pășune în golurile de munte (Munții : Nemira, Ghilișca, Farcu etc.). Economia creșterii animalelor rămîne o ramură de bază în agricultura acestei regiuni. Înainte de 1900 întîlnim și fenomenul de transhumanță, acesta datorită extinderii foarte mari a pădurilor în trecut, fapt ce făcea imposibilă procurarea nutrețurilor necesare pentru iernatul vitelor. Oierii din partea locului plecau cu turmele lor la iernat în Bălțile Dunării.

După 1900, doi factori importanți duc la scurtarea drumurilor oierilor și în cele din urmă la reducerea lor, la acele pendulări între sate și pășunile de vară de pe munți. Acești factori au fost : lărgirea suprafețelor destinate pășunilor și fînețelor, prin defrișarea intensivă a pădurilor, și dezvoltarea industriilor ce duc la alte surse de existență decît cele agricole. Mai mult, dezvoltarea industriilor coincide cu reducerea simțitoare a economiei creșterii animalelor. Așa cum reiese din anumite documente, încă din 1919—1920, regiunea se caracteriza printr-o economie industrial-agricolă.

Jumătatea nordică a depresiunii beneficia de un grad mai înalt de industrializare. Consecința acestui fapt este evoluția demografică

mai rapidă în această parte a depresiunii, concretizată, începând din 1920, printr-o densitate mai mare a populației și așezărilor.

Situația aceasta se reflectă și astăzi în economia regiunii, prin menținerea unor importante diferențe în acest sens, între jumătatea nordică și cea sudică a depresiunii.

Tipul de economie capitalist, prin structura industriilor din această regiune, influențează foarte puțin dezvoltarea așezărilor, și mai ales urbanizarea lor. Centrele industriale existente și-au perfecționat continuu funcția industrială, neglijând celelalte funcții urbane.

Tipul de economie socialist caracterizează cea mai importantă fază în evoluția economică a acestei regiuni.

În raport cu economia națională, care la nivelul anului 1938 se caracteriza prin predominarea agriculturii în venitul total (cu 38%, față de industrie cu 30%), Depresiunea Dărmănești realiza în același timp prin intermediul industriei, circa 50% din venitul său. Caracterul industrial-agricol ale economiei nu se ridică însă la nivelul forțelor de producție socialiste, iar relațiile de producție existente au constituit o frână serioasă în dezvoltarea economiei regiunii. Industria extractivă și industria lemnului înregistraseră în evoluția lor o curbă descendentă, îndeosebi în perioada celui de al doilea război mondial. Imediat după război unele capitaluri se retrag. Astfel o serie de mine de cărbuni (Lapoș, Livada, Vermești etc.), din care s-au retras utilajele, ne mai fiind alimentate cu curent electric și respectiv pompele ne mai funcționând, au fost inundate. Repunerea lor în funcțiune s-a făcut cu cheltuieli foarte mari, iar unele dintre ele (Lapoș, Livada), deși cu cărbune de foarte bună calitate, n-au mai putut fi redeschise nici pînă în prezent. În celelalte mine din bazin, imediat după 1944 se găseau foarte puține rezerve deschise și pregătite pentru exploatare. Se epuizaseră straturile mai productive și mai apropiate. Se impuneau o serie de măsuri urgente în vederea rentabilizării acestei unități economice. Aproape două decenii au trecut pînă cînd, din nou, bazinul carbonifer Comănești a devenit rentabil. Sistemizarea și raționalizarea exploatărilor a fost una din cele mai grele sarcini.

Crearea Complexului R.A.L. (1958—1960) care prin intermediul unei galerii de coastă a unit exploatările principale din bazin (Rafira, Asău, Lumina), a reprezentat cea mai importantă realizare în acest sens. Procesul de producție în mine a fost mecanizat și automatizat în proporție de circa 70%, iar transportul subteran și de suprafață de peste 90%.

Producția de cărbune a înregistrat o creștere continuă, iar pe baza ei în 1954 se construiește Termocentrala Comănești, ce folosește azi peste 80% din cărbunele extras.

În industria lemnului situația a fost similară. Exploatarea nerațională a pădurilor, utilajul învechit al unor fabrici, incendierea fabricii de cherestea de la Comănești, duc această industrie, imediat după război, la o situație foarte grea. Reorganizarea acestei ramuri care dispunea de mari resurse naturale, a fost mai ușoară decît în cazul industriei cărbunelui. S-au făcut amenajări silvice pentru întreg fondul forestier din regiune. Pădurile s-au împărțit pe zone funcțio-

nale, iar cele din unitățile de producție au fost pregătite pentru exploatare. După 1948, această ramură cunoaște o dinamică foarte activă. Fondul forestier dispunea imediat după anul naționalizării de un volum de circa 15 mil. m³ masă lemnoasă, cu mari posibilități de exploatare. Aceasta a permis, cu toate măsurile ce s-au luat pentru reimpădurirea unor regiuni, pentru reutilizarea unităților forestiere vechi și pentru raționalizarea exploatărilor, menținerea unor producții ridicate. Pentru valorificarea superioară a lemnului s-a făcut o nouă reorganizare a exploatărilor. Fondul forestier exploatat de Depresiunea Dărmănești a crescut foarte mult, ajungând la peste 98.300 ha.

În 1962—1963, se construiește la Comănești unul din cele mai mari combinate de prelucrare a lemnului din țară. Această industrie are o mare pondere în valoarea producției totale din această regiune (38,66%).

Economia socialistă se caracterizează nu numai printr-o valorificare rațională și superioară a resurselor locale, dar și prin apariția unor ramuri economice noi, bazate pe materii prime aduse din alte regiuni.

Un caz tipic în acest sens îl constituie rafinăria Dărmănești, construită în 1949, care folosește ca materie primă, în cea mai mare măsură, petrolul din regiunea subcarpatică a Moldovei.

Politica de industrializare socialistă a cuprins și această regiune. Industria se dezvoltă și se diferențiază. Dotările tehnice moderne permit folosirea, în condiții avantajoase, a unor resurse aduse de la mari distanțe (petrol, gaz metan, energie electrică).

În anii socialismului Depresiunea Dărmănești devine una din cele mai complexe regiuni industriale. Peisajul industrial este întâlnit în toată regiunea, dar mai ales în partea centrală și nordică a acesteia.

Industriile existente, majoritatea de importanță republicană, au influențat urbanizarea așezărilor. Dar faptul că regiunea a dispus dintotdeauna de mari resurse de forță de muncă locală, centrele industriale nu au fost obligate să organizeze zone rezidențiale pentru lucrătorii lor, iar acestea existând, nu au suscitât servicii decât în mică măsură.

Primul oraș apărut în 1952, Comăneștiul, se menține încă în categoria orașelor mici.

Intrucât economia are un caracter industrial-agricol, în care forța de muncă industrială din grupa A are o pondere de peste 50%, putem afirma că în Depresiunea Dărmănești sînt în prezent condiții pentru dezvoltarea vieții urbane, deci de organizare a așezărilor la nivelul economiei regiunii.

CONSIDÉRATIONS HISTORIQUES ET GÉOGRAPHIQUES SUR L'ÉCONOMIE DE LA DÉPRESSION DE DARMĂNEȘTI

Résumé

La dépression de Dărmănești est une région ayant de très riches ressources naturelles : l'établissement de populations primitives dès l'époque paléolithique est en rapport direct avec cette réalité.

Il va de soi qu'au fil des millénaires différents types d'économies s'y succèdent, chaque type correspondant à une forme concrète d'existence.

Pratiquement, on peut affirmer que tous les types d'économies y sont représentés, depuis les plus primitifs jusqu'aux types les plus complexes et les plus évolués de nos jours.

Les conditions naturelles jouèrent au début un rôle décisif ce qui rendit l'économie de la région homogène. A partir du XVII-e siècle, les conditions sociales et historiques deviennent prépondérantes et déterminent des différences dans la dépression : dans la partie septentrionale on assiste au développement d'une économie industrielle, tandis que la partie sud garde une économie surtout agricole.

Le type d'économie socialiste, par l'emploi plus rationnel des ressources naturelles et techniques, apporte des modifications essentielles dans la structure de l'économie tout comme dans sa répartition géographique.

A présent, le type d'économie industrielle agricole est prédominant dans toute la région.